

RAE VALLAVALITSUS

Riigikogu sotsiaalkomisjon
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee

kuupäev digiallkirjas nr 9-1.5/9512

Austatud Riigikogu sotsiaalkomisjoni liikmed

Pöördume teie poole seoses Rae valla territooriumil asuvas kinnipidamiskeskuses viibivate saatjata alaealiste välismaalastega seotud ülesannete ja vastutuse jaotusega. Palume Riigikogu sotsiaalkomisjonil võtta teema arutelu alla ning kutsuda võimalusel kokku kohtumine Sotsiaalkindlustusameti, sotsiaalministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti ning Rae Vallavalitsuse esindajate ja õiguskantsleriga.

Meie hinnangul on tegemist riiklikku korraldust, lapse õiguste kaitset, kohaliku omavalitsuse ülesannete rahastamist ning riigi ja kohaliku omavalitsuse vastutuse piire puudutava küsimusega, mille lahendamine eeldab osapoolte ühist ja süsteemset arutelu. Eriti oluliseks peame, et saatjata alaealiste välismaalastega seotud koormus ei langeks ebaproportsionaalselt ühele kohalikule omavalitsusele. Lisaks ressursside puudusele puudub Rae Vallavalitsusel ka spetsiifiline valdkondlik pädevus, et tagada alaealiste parimate võimalike huvide kaitse.

Pöördumise taust

Rae valla territooriumil asuv kinnipidamiskeskus on toonud Rae vallale olulise täiendava töökoormuse saatjata alaealiste välismaalastega (SAV) seotud menetlusprotsessidega alates käesoleva aasta juuniku keskpaigast. SAVide eestkostja ülesandeid täidab käesoleval hetkel hariliku viibimiskoha järgne kohalik omavalitsus, milleks kinnipidamiskeskuse asukoha järgi on Rae vald. Alates juuniku keskpaigast on Rae Vallavalitsus täitnud eestkoste ülesandeid 35 võimaliku alaealise osas. Niigi suure töökoormuse all oleva lastekaitseteenistuse jaoks on see tekitanud olukorra, kus edasi tuleb lükata kõiki mitteerakorralisi teemasid ning ennetustegevusi ei toimu. Sellises mahus Rae Vallavalitsus jätkata ei suuda.

Edasise eestkoste määramise osas on Rae Vallavalitsusel ebaselgus, kellele kohus eestkoste määrab, juhul, kui selgub, et tegemist on tõepoolest alaealistega. 26.08 toimunud võrgustikukohtumisel Sotsiaalkindlustusameti, sotsiaalministeeriumi ja PPA esindajatega väitis Sotsiaalkindlustusamet, et kinnipidamiskeskusest vabanemise järel (SAVid viibivad seal 2-4 kuud) lähevad eestkoste ülesanded Sotsiaalkindlustusametile. Kahjuks ei andnud see täiendavat kindlust, sest edasise eestkoste määrab kohus, kes arvestab alaealise viibimiskohta ning varasemat esindajat või seda, kellega on alaealine seni enim kokku puutunud. Sellisel juhul langeks ka kinnipidamiskeskusest vabanemise

järel eestkoste Rae vallale ja seaks meile täiendavaid ülesandeid asendushoolduse, haridusteenuste ja muude küsimuste lahendamisel.

Õiguskantsler on 2017. aastal tehtud analüüsis ([Sisserändajatest saatjata alaealiste vastuvõtmine.pdf](#)) öelnud, et „Sotsiaalministeerium peaks laste parimatest huvidest lähtuvalt täpsustama, kuidas jaotuvad ülesanded Sotsiaalkindlustusameti ja KOV vahel saatjata alaealiste esindamisel ja hoolekande korraldamisel, ning vajadusel töötama välja sellekohase sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) muudatuse (p 81-90). Kuni SHS-i ei ole muudetud, tuleks Sotsiaalkindlustusametil täita neid ülesandeid, mida sätestavad SHS ja lastekaitseseadus (nt saatjata alaealiste abivajaduse väljaselgitamine ja sellest lähtumine nende hoolekande korraldamisel, juhtumi koordineerimine, teabevahetuse korraldamine, saatjata alaealise külastamine jne) (p 81-90).“ Samas analüüsis on välja toodud, et „Riigil tuleb siiski läbi mõelda, kuidas alaealistega kaasnevat koormust KOV-de vahel solidaarselt jaotada või üksikutele suurema koormusega KOV-dele seda kompenseerida.“ ning „Sotsiaalkindlustusameti spetsialistidel peaksid olema vajalikud teadmised ja oskused saatjata alaealistega tegelemiseks.“.

26.08.2026 toimunud võrgustikukohtumine

Rae vald pöördus augustikuu alguses Sotsiaalkindlustusameti peadirektori poole palvega korraldada sel teemal võrgustikukohtumine.

Sotsiaalkindlustusamet suunas Rae valla palve edasi Sotsiaalministeeriumile põhjendusega: „Sotsiaalkindlustusameti hinnangul puudutavad Rae Vallavalitsuse pöördumises tõstatatud küsimused olulisel määral saatjata alaealiste välismaalaste eestkoste süsteemi riiklikku korraldust, pikaajalist poliitikasuunda, rahastamise põhimõtteid ning riigi ja kohaliku omavalitsuse vastutuse jaotust. Nimetatud küsimused ei ole Sotsiaalkindlustusameti pädevuses iseseisvalt lahendatavad ning eeldavad riiklikul tasandil poliitikavalikute ja võimalike süsteemsete lahenduste kujundamist.“

Sotsiaalministeerium kutsus võrgustikukohtumise kokku 26.08, kus kinnitati, et tõenäoliselt surve Rae Vallavalitsusele ei vähene ning peame oma ressurside ümberkorraldamise arvelt eestkoste ülesannetega toime tulema. Sotsiaalkindlustusamet oli selleks hetkeks välja töötanud ka abi taotlemise vormi, mille kaudu Rae Vallavalitsusel on võimalus küsida täiendava inimressursi abi, kuid Sotsiaalkindlustusametil on selle pakkumise osas kaalutlusõigus.

Rae Vallavalitsuse seisukoht ja palve sotsiaalkomisjonile

Tuginedes õiguskantsleri 2017. aasta analüüsile ei tohiks SAVidega tegelemise koormus langeda ebaproportsionaalselt ühele omavalitsusele ilma selleks täiendavat eelarvet pakkumata. Samuti leiame, et lapse ajutine ja tema tahtest sõltumatu viibimine kinnipidamiskeskuses ei peaks iseenesest olema määravaks asjaoluks selle hindamisel, millise kohaliku omavalitsusega on laps eestkoste tähenduses kõige tugevamalt seotud. Kinnipidamiskeskuse puhul on tegemist riigi hallatava ja PPA korraldatava kinnipidamiskohaga ning lapse füüsiline viibimine Rae vallas tekib riigi otsuse, mitte lapse või kohaliku omavalitsuse valiku tulemusel

Rae Vallavalitsus juhib tähelepanu ka sellele, et meie spetsialistidel puudub piisav kogemus ja pädevus selliste juhtumitega tegelemisel ning see võib kahjustada alaealise parimate huvide eest seismist.

Palume kutsuda kokku arutelu ja selgitada saatjata alaealiste välismaalaste esindamise, eestkoste, juhtumikorralduse ja hoolekande ülesannete jaotus riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel. Rae Vallavalitsus soovib selgust, kuidas vältida olukord, kus kinnipidamiskeskuse asukoha KOVist kujuneb üksnes riigiasutuse asukoha tõttu saatjata alaealiste eestkosteülesannete püsiv täitja, ning leppida kokku püsiv rahastamis- ja tugimudel juhaks, kui ühe omavalitsuse territooriumile koondub riikliku korralduse tõttu ebaproportsionaalselt suur arv saatjata alaealisi. Arutelu võiks anda aluse hindamiseks, kas kehtiv regulatsioon tagab piisavalt selge vastutuse ja lapse parimatest huvidest lähtuva esindamise või on vajalik õigusaktide muutmine.

Palume arutelule kaasata Sotsiaalkindlustusameti, sotsiaalministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti, Rae Vallavalitsuse ning õiguskantsleri esindajad, et kujundada selge ja lapse huvidest lähtuv seisukoht, kuidas vältida olukorda, kus ühe omavalitsuse lastekaitseteenistusele langeb ebaproportsionaalne ning ette planeerimata lisakoormus ilma vajaliku pädevuse, ressursi ja riikliku toeta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Gerli Lehe
vallavanem